

عقود بانکی؛ ماهیت تا عمل

گرد آورندگان:

یاسر محمد بن نژاد محبوبه میرزابیگی

منصور سادری علی تیموری آسفیچی

معاونت اجتماعی پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان کرمان

عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام - Iran.Laws, etc
 عنوان و نام‌پدیدآور : عقود بانکی؛ ماهیت تا عمل / یاسر عرب‌نژاد، محبوبه
 میرزابیگی، منصور سالاری، علی تیموری آسفیچی (به سفارش) معاونت اجتماعی
 پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان کرمان
 مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۳۹۷
 مشخصات ظاهری : ۳۸۴ ص.
 فروست : علوم اجتماعی: ۱۲۰۴.
 شابک : 978-622-212-005-4
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.

یادداشت : یاسر عرب‌نژاد، محبوبه میرزابیگی، منصور
 سالاری، علی تیموری آسفیچی
 موضوع : بانک و بانکداری -- قوانین و مقررات -- ایران
 موضوع : Banking law -- Iran
 موضوع : آرای حقوقی -- ایران
 موضوع : Judgments -- Iran
 شناسه از مبدا : عرب‌نژاد، یاسر، ۱۳۵۷
 شناسه افزوده : ایران. وزارت دادگستری. دادگستری کل استان
 کرمان. معاونت اجتماعی - پیشگیری از وقوع جرم
 رده‌بندی کنگره : ۳۹۱.۲۸.۹۵۵ KMH
 رده‌بندی دیویی : ۳۶۰/۵۵۰/۳
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۲۶۶۰۶۰

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیک و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
 از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن ۰۲۱-۸۸۵۴۹۱۳۱ اطلاع دهید.

۱۲۰۴

نشر میزان

عقود بانکی؛ ماهیت تا عمل

یاسر عرب‌نژاد، محبوبه میرزابیگی

منصور سالاری، علی تیموری آسفیچی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۷

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۰۰۵-۴

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکيسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
 فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰
 واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
 وبسایت: www.mizan-law.ir پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com

فهرست مطالب

۱۲.....	مقدمه:
۱۳.....	سخن:
۱۴.....	یادداشت:

فصل اول (قوانین و مقررات کاربردی)

۱۷.....	مبحث اول (اسناد بالادست ناظر بر نظام پولی و بانکی):
۱۸.....	گفتار اول (سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه و سیاست‌های کلی ابلاغی در حوزه مأموریت‌های اقتصادی):
۱۹.....	گفتار دوم (بسته‌های سیاستی و نظارتی):
۲۴.....	گفتار سوم (موادی از قوانین بودجه کل کشور):
۲۴.....	بندهایی از قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور:
۲۴.....	بندهایی از قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور:
۲۵.....	بندهایی از قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور:
۲۶.....	بندهایی از تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور:
۲۷.....	بند (د) تبصره ۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور:
۲۷.....	بندهایی از قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور و اصلاحات بعدی:
۲۸.....	بندهایی از قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور:
۲۸.....	بندهایی از تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور:

مبحث دوم (قوانین و مقررات نحوه فعالیت بانک ها):..... ۳۱

بندهایی از مواد ۱۴، ۳۴ و ۳۷ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ مجلس شورای ملی و
آیین نامه فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲:..... ۳۲

مواد ۱ الی ۲ قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲/۶/۸:..... ۳۷

مبحث سوم (قوانین و مقررات مربوط به حوزه نظارت):..... ۳۹

موادی از قانون تسهیل اعطاء تسهیلات بانکی و کاهش هزینه های طرح و تسریع در اجراء
طرح های تولید و افزایش منابع مالی و کارایی بانک ها مصوب ۱۳۸۶/۴/۵:..... ۴۰

موادی از آیین نامه وصول مطالبات سررسید گذشته مصوبه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت/۴۱۴۹۸ هـ مورخه
۱۳۸۸/۸/۳ هیئت وزیران اصلاحات:..... ۴۵

ماده ۱ قانون تنظیم ازار غیر متشکل پولی مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۲:..... ۴۷

لایحه قانونی ممنوعیت خروج همکاران بانک ها مصوب ۱۳۵۹/۰۲/۲۰:..... ۴۸

مبحث چهارم (قوانین و مقررات مربوط به حوزه پول و بانک):..... ۴۹

گفتار اول (قوانین):..... ۵۰

موادی از فصول ۳ الی ۵ قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲/۶/۸:..... ۵۰

فصل سوم تسهیلات اعطایی بانکی:..... ۵۰

گفتار دوم (مقررات):..... ۶۱

موادی از آیین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)، آیین نامه تسهیلات اعطایی
بانکی مصوب شماره ۸۸۶۲۰ مورخه مصوب ۱۳۶۲/۱۰/۱۴ هیئت وزیران:..... ۶۱

مواد عمومی:..... ۶۱

قرض الحسنه:..... ۶۲

مشارکت مدنی:..... ۶۳

مشارکت حقوقی:..... ۶۴

- ۶۵..... سرمایه‌گذاری مستقیم:
- ۶۶..... مضاربه:
- ۶۶..... معاملات سلف:
- ۶۸..... فروش اقساطی (نسیه) جهت تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی:
- فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات وسایل حمل‌ونقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت
داخل و تأسیسات: ۶۹.....
- ۷۰..... فروش اقساطی مسکن:
- ۷۰..... اجاره به شرط تملیک:
- ۷۲..... جعاله:
- ۷۳..... مزارعه:
- ۷۴..... مسابقات:
- ۷۴..... استصناع:
- ۷۵..... مرابحه:
- ۷۶..... خرید دین:
- ۷۷..... دستورالعمل اجرایی مشارکت مدنی:
- ۸۰..... فرآیند مشارکت مدنی:
- ۸۱..... دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی:
- ۸۳..... فرآیند مشارکت حقوقی:
- ۸۴..... دستورالعمل اجرایی سرمایه‌گذاری مستقیم:
- ۸۶..... فرآیند مشارکت سرمایه‌گذاری مستقیم:
- ۸۷..... دستورالعمل اجرایی مضاربه:
- ۹۰..... فرآیند عقد مضاربه:
- ۹۱..... دستورالعمل اجرایی معاملات سلف:

- فرآیند معامله سلف: ۹۴
- دستورالعمل اجرایی فروش اقساطی مواد اولیه، لوازم یدکی و ابزار کار با اصلاحات بعدی: ۹۵
- فرآیند قرارداد فروش اقساطی مواد اولیه، لوازم یدکی و ابزار کار: ۹۸
- دستورالعمل اجرایی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات و وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور و تأسیسات با اصلاحات بعدی: ۹۹
- فرآیند قرارداد فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات و وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور و تأسیسات: ۱۰۳
- دستورالعمل اجرایی فروش اقساطی مسکن با اصلاحات بعدی: ۱۰۴
- فرآیند قرارداد فروش اقساطی مسکن: ۱۰۷
- دستورالعمل اجرایی اجاره به شرط تملیک: ۱۰۸
- فرآیند قرارداد اجاره به شرط تملیک: ۱۱۲
- دستورالعمل اجرایی جعاله: ۱۱۳
- فرآیند قرارداد جعاله: ۱۱۵
- دستورالعمل اجرایی مزارعه: ۱۱۶
- فرآیند قرارداد مزارعه: ۱۱۸
- دستورالعمل اجرایی مساقات: ۱۱۹
- فرآیند قرارداد مساقات: ۱۲۱
- دستورالعمل اجرایی عقد استصناع: ۱۲۲
- فرآیند قرارداد استصناع: ۱۲۷
- دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه: ۱۲۸
- فرآیند قرارداد مرابحه: ۱۳۲
- دستورالعمل اجرایی عقد خرید دین: ۱۳۳
- فرآیند عقد خرید دین: ۱۳۵

- گفتار سوم** (رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور): ۱۳۶
- موادی از قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ مرتبط با نظام پولی و بانکی: ۱۳۶
- آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۰) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوبه شماره ۵۸۹۵۵/ت/۵۲۰۸۰ هـ مورخ ۱۳۹۴/۵/۱۱: ۱۴۴
- گفتار چهارم** (قوانین اقتصادی): ۱۵۲
- قانون منطقی کردن نرخ سود تسهیلات بانکی متناسب با نرخ بازدهی در بخش‌های مختلف اقتصادی (۱) کید بر قانون عملیات بانکی بدون ربا) مصوب ۱۳۸۵/۲/۳۱: ۱۵۲

فصل دوم (اراد، های الحاقی و فرم های یکنواخت)

- مبحث اول** (عقود مشارکتی): ۱۵۷
- قرارداد مشارکت مدنی: ۱۵۸
- قرارداد مضاربه: ۱۷۰
- قرارداد مزارعه: ۱۸۱
- قرارداد مسابقات: ۱۹۱
- مبحث دوم** (عقود مبادله‌ای): ۲۰۱
- قرارداد اجاره به شرط تملیک: ۲۰۲
- قرارداد فروش اقساطی مسکن: ۲۱۲
- قرارداد فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور و تاسیسات: ۲۲۰
- قرارداد فروش اقساطی مواد اولیه، و لوازم یدکی و ابزار کار: ۲۲۹

۲۳۸.....	قرارداد مرابحه:
۲۴۷.....	قرارداد خرید دین:
۲۵۶.....	قرارداد سلف:
۲۶۵.....	قرارداد جعاله:
۲۷۵.....	قرارداد استصناع:

فصل سوم (نمونه آراء قضایی)

۲۸۶.....	اعلام بطلان یک فقره قرارداد مضاربه:
۲۹۵.....	اعلام بطلان معاهده قرارداد مشارکت مدنی و متمم الحاقی:
۳۰۵.....	اعلام بطلان قرارداد مشارکت مدنی:
۳۱۱.....	توقیف عملیات اجرایی و اعلام بطلان دو فقره قرارداد مشارکت مدنی و ابطال اجرائیه:
۳۱۷.....	تجدید نظرخواهی نسبت به بطلان قرارداد مشارکت مدنی:
۳۱۹.....	اعلام بطلان تقسیط محاسبات ناشی از سود مشارکت مدنی:
۳۲۲.....	اعلام بطلان قرارداد و تعهدات ضمن آن:
۳۲۴.....	تجدید نظرخواهی نسبت به بطلان قرارداد مشارکت مدنی:
۳۲۶.....	مطالبه سهم الشرکه و سود قطعی ناشی از مشارکت مدنی:
۳۳۶.....	اعلام بطلان قرارداد صوری و بطلان اجرائیه:
۳۳۹.....	اعلام بطلان قرارداد عقد رهن و وکالتنامه:
۳۴۱.....	تجدید نظرخواهی نسبت به استرداد وجوه دریافتی ناشی از مشارکت مدنی:
۳۴۴.....	اعلام بطلان قرارداد جعاله و قرارداد فروش اقساطی:
۳۴۷.....	اعلام بطلان فروش اقساطی سهم الشرکه بانک:
۳۵۰.....	اعلام بطلان قرارداد فروش اقساطی:

- ۳۵۶.....ابطال محاسبات قرارداد و استرداد وجوه مازاد:
- ۳۵۸.....ابطال و کالتنامه و اسناد انتقالی:
- ۳۶۰.....اعلان بطلان و کالتنامه بلاعزل:
- ۳۶۷.....توقیف عملیات اجرائی:
- اعلان صحت تشخیص پرداخت وام به نرخ ارز مرجع زمان انعقاد قرارداد به هنگام تسویه حساب
 ۳۷۲.....نهایی مندرج در قرارداد:
- ۳۷۹.....قلمرو مسئولیت ضامنین:
- ۳۸۲.....بطلان محاسبات قرارداد مشارکت و ابطال دستور اجرا و اجرائیه و عملیات اجرایی:
- ۳۸۴.....منابع:

تولید عامل اصلی و مهم در ایجاد استحکام اقتصاد و محور پیشرفت و توسعه هر کشور محسوب می شود و کشور ما نیز به علت دارا بودن سرمایه های انسانی و طبیعی، پتانسیل بسیار بالایی برای صنعتی شدن و رسیدن به دروازه های پیشرفت را دارا است. تولید و تجارت نیازمند سرمایه است و بانک ها به عنوان یکی از مهم ترین منابع تامین این سرمایه به شمار می روند. در بانکداری اسلامی به جهت ممنوعیت دریافت ربا، بانک ها نمی توانند از محل عقد قرض و توافق بر میزان بهره، منتفع شوند. شیوه های اعطای تسهیلات بانکی در قانون بانکداری بدون ربا در چهار گروه؛ عقود مشارکتی (مشارکت مدنی، مشارکت حقوقی، مضاربه، مزارعه و مساقات)، عقود مبارایه ای (فروش اقساطی، اجاره به شرکت تملیک، سلف، جعاله، خرید دین، مرابحه و اس‌صناع، سرمایه گذاری مستقیم و قرض الحسنه) تعریف شده است که برای هر کدام از آنها مقررات و دستورالعمل های لازم الاجرائی وضع شده است. اجرای دقیق این قوانین باعث رونق اقتصادی خواهد شد و عبور از خط قرمزهای این دستورالعمل ها و قوانین، ورشکستگی و از رونق افتادن واحدهای صنعتی و نهایتاً رکود را در پی خواهد داشت.

روزانه حجم قابل توجهی از باوای بانکی به دستگاه قضا مطرح می شود که اغلب ناشی از عدم پرداخت وام خود می باشد. موردی که در نظر بانک هاست که صدور تصمیم صحیح و شایسته می تواند در رونق اقتصاد موثر باشد. در حقیقت بر این باوریم که اجرای صحیح قوانین و مقررات پولی و بانکی کشور می تواند موثر در حمایت از سرمایه گذاری باشد. لذا بنا گردید که در راستای منویات مقام معظم رهبری و در سالی که مزین به نام «حمایت از تولید و کالای ایرانی» می باشد جهت آگاهی و دسترسی قضات و کلاء، فعالان اقتصادی کشور مجموعه منسجمی از قوانین و مقررات آمره که زمینه ساز اجرای صحیح قوانین و مقررات پولی بانکی کشور است را گردآوری نمائیم. این مجموعه بنا به سفارش اتاق بازرگانی کرمان و معاونت اعتباری و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری استان کرمان در سه فصل تدوین شده است که در آن با اشاره به اسناد بالادستی ناظر به نظام پولی و بانکی، قوانین و مقررات نحوه فعالیت بانک ها خصوصاً حوزه نظارت و حوزه پول و بانک و نهایتاً جهت شناخت رویه قضایی موجود در محاکم و دکترین حقوقی در این حوزه به ذکر آراء قضایی پرداخته شده است. امید است که مورد بهره برداری بزرگواران قرار گیرد.

در پایان لازم است از کارشناسان خاضع و کوشادر واحد حقوقی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان، سرکار خانم فروغ زاینده رودی و سرکار خانم سارا بهرامی که در گردآوری این مجموعه نقش به سزائی داشتند، تشکر و قدردانی نمائیم.